

2022 – DOSARELE PATRIMONIULUI (CXII):

Fapta nobilă de sine se laudă! - Cea mai spectaculoasă încăpere?

- Un frumos dar pentru biserica noastră din Mercurea!

2022

PORTAL DE KON ROMÂN AKT MAGYAR

Monument istoric!

Dosarele patrimoniului (CXII)

Anul rugăciunii și sfinților isihăști

Fapta nobilă de sine se laudă! ASTRA

Sibiu

1903 17

Cea mai spectaculoasă încăpere este sala festivă!

... s-au decis începerea tratativelor cu arhitecții Josef Schuschnig și Franz Szalay!

Istoria clădirilor comerciale ale Sibiului

Un frumos dar pentru biserica noastră din Mercurea!

Sediu Tribunal
str. Tribunei

Autorii studiului - prof. univ.dr. Alexandru Avram și lect.univ. dr. Silviu Borș – fac o analiză a istoriei construcției Palatului ASTRA; reproducem selectiv: «Edificiul eclectic (S+P+2+M) este realizat pe un plan dreptunghiular ușor dezvoltat pe lățime. Atât înspre parc, cât și spre limita din spate a actualei parcele (spre casa de pe str. Șaguna nr. 6) casa este înzestrată cu câte un rezalit puțin pronunțat. Fațada principală către parc este ritmată în 1+3+1 axe, care se repetă la toate nivelurile. (...) **Cea mai spectaculoasă încăpere este sala festivă** care cuprinde întreg etajul II al clădirii. Sala de spectacole ocupă spațiul corespunzător rezalitului central luminat de cele trei ferestre de mari dimensiuni (...) Principalele elemente decorative sunt constituite de grupurile de câte două personaje - cariatide și atlanți - ce privesc în sens opus. Cariatidele au în mâna stângă o tamburină, iar atlanții țin în dreapta o mască umană. Deasupra personajelor se află cornișe profilate decorate cu volute, vrejuri florale, cartușe brodate cu vrejuri, palmente aurite. Tavanul este decorat, de asemenea, cu stucaturi». În cap. „**Meșteri. Arhitectura**” regăsim referiri la activitatea arh. Szalay: «În urma hotărârii luate de Adunarea generală a ASTREI în august 1897, în ședința din 9 februarie 1903 se decide ca pe terenul de pe str. Morii (Șaguna) nr. 6 să se construiască o casă cu două etaje, în total șase apartamente cu patru camere la un preț estimat de 100000 coroane.

Pentru această construcție s-au decis începerea tratativelor cu arhitecții Josef Schuschnig și Franz Szalay. Concomitent se va construi Casa Națională care va avea la parter trei camere pentru birouri, o sală mare și alte trei camere pentru bibliotecă și locuința secretarului de birou care va fi și îngrijitorul casei. La primul etaj urmează a fi construite patru camere mari pentru muzeul de istorie și alte patru pentru cel de etnografie. Etajul al doilea va găzdui o sală mare cu galerii și încăperi anexe pentru adunări, prelegeri și producții. Pentru construcție se preliminează suma de 100.000 coroane din fondurile Casei Naționale. Se decide publicarea unui concurs de idei, cu schițe arhitectonice care să servească ca material pentru realizarea proiectelor definitive - termen 15 martie. Premiile vor consta în 100, 750 și 500 coroane. (...) La concurs participă 25 proiecte semnate cu o parolă (motto), un al 26-lea sosind după termenul stabilit. Proiectele au fost verificate de către arh. Schuschnig pentru a se stabili dacă corespund temei stabilite, **apoi trimise la Viena pentru a fi studiate de juriul desemnat.** Membrii juriului desemnați de către **Prezidiul Societății inginerilor și arhitecților din Viena** au fost următorii: consilierul aulic Franz de Gruber, consilierul suprem edil A. de Wilemans și arh. A. Werner. După jurizarea care a avut loc în zilele de 2-4 aprilie, toate proiectele au fost expuse la 26 aprilie în clădirea **Școlii de fete** pentru a fi prezentate publicului. Au fost selecționate primele trei proiecte aparținând în ordine arhitecților a) Aladár Baranyai din Zagreb, moto-ul Pericles B) Márton Akos, moto-ul Pax, respectiv c) Zoltan Reiss și Ferenc Faludi, moto - Casa Națională (var. A) toți din Budapesta. Coordonarea lucrărilor de construcție a palatului s-a încredințat arhitectului și inginerului sibian Josef Schusching, care va colaționa și detalia schițele planurilor primului arhitect, cu detalii ale elevației inspirate de cel de al treilea proiect premiat. În urma rezultatelor concursului au avut loc tratative între arhitecții A. Baranyai și J. Schuschnig. Se stabilește ca în cinci săptămâni să se realizeze planurile detaliate, devizele zidirii propriu-zise, precum și cele de supraveghere a lucrărilor. Se stabilește ca muzeul să se construiască dincolo de canal, spre parc, iar fațada să se ridice conform proiectului clasat pe locul III cel al arhitecților Zoltan Reiss și Ferenc Faludi». În „**Telegraful Român**” nr 42 din 1904 la rubrica „**Noutăți**” după știrea „**La temniță**” (prin care aflăm că «Domnul avocat Dr. Cassiu Maniu și-a început pedeapsa de un an temniță de stat, dictată pentru un articol publicat în răposata „**Tribuna**”, la 16 April nou, în temnița din Vaț») se insera știrea „**Un frumos dar pentru biserica noastră din Mercurea.** Reproducem articolul: «Dl. arhitect Franz Szalay din Sibiiu edificase încă în anii 1870-72 pompoasa biserică din opidul Mercurea, pentru care comuna bisericească i-a rămas datoare cu suma considerabilă de 4000 corone (2000 fl.) Conduc de bunăvoința ce'l caracterizează, dl Szalay a luat în considerare împrejurările materiale de tot modeste, cum și neajunsurile cu cari se luptă această comună bisericească, și la intervenția dlui asesor consistorial Nicolae Ivan a abzis pentru totdeauna de acesta pretensiune a sa și suma de 4000 cor. o cedează în favorul bisericei, dând și declarație în acest sens. **Fapta nobilă de sine se laudă**». A documenta biografică a unei personalități este extrem de dificil, chiar dacă a trecut pai puțin de un secol de la activitatea acestuia. Arhitectul Ferencz Szalay s-a stins din viață în 2 iulie 1930, conform inscripției de pe monumentul funerar, care este una din mărturiile istorice memoriale privind unul dintre cei mai importanți arhitecți sibieni, din toate timpurile. Pe aceeași cruce - în partea superioară este inscripționată data stingerii din viață a soției sale, Ecker Erzsébet (13 dec. 1913), consemnându-se

și faptul că aceasta a fost ridicată de cei trei copii ai celebrului arhitect: Bela (cunoscut medic și scriitor de științe ale naturii), Etelka (soția dr. Fulop Ferenc) și Aurora (soția colonelului Cernak Ignac).

Părintele reformat Varró Sándor mi-a semnalat faptul că se păstrează - în proprietatea Bisericii Reformate din Sibiu (parțial) - vechea casă în care a locuit familia arhitectului F. Szalay. **Aceasta se află pe str. Tribunei, la nr. 17**, o stradă cu profunde semnificații pentru cotidianul sibian „Tribuna”. În clădirea vecină - la numărul 15 (a se vedea foto) - a funcționat tipografia și librăria „Tipografia”, imobilul fiind cumpărat în 1896. La numărul 15 a fost redacția „Foaia Poporului” (1898-1904), de aici mutându-se în str. Mitropoliei nr. 10. Tot aici a fost și redacția ziarului „Tribuna”, din 1896 până în 23 aprilie 1903, când cotidianul sibian s-a desființat. Aici veneau zilnic Octavian Goga, Ioan Lupaș și Aurel Vlaicu, pentru a primi ziarul gratuit. Tot aici a locuit scriitorul și ziaristul Ioan Pop Reteganul (n.1853-d.1905). Informațiile privind acest imobil au fost documentate din lucrarea „Istoria clădirilor comerciale ale Sibiului.Orașul de Sus” - autor Marian Bozdoc - apărută în condiții grafice excelente la Editura Honterus, lucrare finanțată de Departamentul pentru Relații Interetnice din cadrul Secretariatului General al Guvernului României prin intermediul Forumului Democrat al Germanilor din România și Forumului Democrat al Germanilor din Sibiu. Considerăm oportun și necesar ca - în acest an - comunitatea maghiară să cinstească memoria celebrului arhitect, prin dezvelirea unei plăci memoriale pe fațada clădirii din str. Tribunei17.

Credem că este și momentul să se demareze procedura legală privind protecția și conservarea ca monument istoric funerar și memorial, a mormântului arhitectului Ferencz Szalay. Dorind să cunosc comunitatea maghiară din România - respectiv cea sibiană -, am descoperit site-ul web: www.corbiialbi.ro, ce se autodefiniște ca un „portal de kontakt român-maghiar”, cu o redacție de publiciști români și maghiari. Publicația prezintă articole grupate pe teme diverse: „Minitabere jurnalistice”, „Biblioteca româno-maghiară”, „Românii din Ungaria, Serbia, Ucraina”, „Ambulanța literară Rigoberto”, „Nature cool”, „Barzii din Wales”, etc.

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-dosarele-patrimoniului-cxii-fapta-nobila-de-sine-se-lauda-cea-mai-spectaculoasa-incapere-un-frumos-dar-pentru-biserica-nostra-din-mercurea-165814.html>

În: Tribuna, 11 august 2022